

ARCHAEOLOGIAI MOZGALMAK *)

ÖSSZEÁLLÍTÁ

RÓMER FLÓRIS.

A m. tud. Akademia Archaeologiai Bizottsága minden módot akarván felhasználni, miszerint a honi leletekre nagyobb gond fordítassék, elrendelék, hogy következő felhívása 4000 példányban a magyar nép közt kiosztassék :

Magyarország Földművelőihez!

A magyar Akademia mint a nemzet tudományos intézete, a keblében működő „régészeti osztály“ közbenjárásával mindent elkövetett, mit ezen legújabb időben annyira előre törekvő, a hazai történetet és annak kedves, dicső emlékeit megóvó intézet segítségével s erejéhez képest a *nemzeti műemlékek kutatásában és megőrzésében* tehetett.

De valljuk meg igazán, ezen oktatás és útmutatás eddig leginkább csak a műveltebb, tudományos osztályhoz szóllott; a **nép**, mely ezen régiségeket mindennap *szántás, díntés, árok-ásás, erdő-irtás, útszínálás* közt fölleli, mind ezekről igen keveset tud, pedig legdrágább, legérdekesebb kincseinket ők földöztek fel, majd mindig ők teszik a tudomány számára hasznavehetetlenekké, ők jutattják azon kezekbe, melyek azokat sokszor szép haszonnal a külföldre kiviszik, a hol mi reánk nézve szégyenpirító tanúkként a művelt világ előtt saját gondatlanságunkat hirdetik, vagy elhallgatva eredeti magyar lelhelyüket, más tájnak kérékedésül szolgálhatnak.

Magához tehát a *magyar földnép*hez, mely oly nemeslelkű részvéttel az akadémiai épület alapításában is méltó helyet foglalt, a nemzeti muzeumot oly gyakran gyarapítja, és az egész nemzet tudományos emelkedésén gyönyörködik és büszkélkedik, intézi most ezen egyszerű szavakban az Arch. Bizottság felhívását és kinyomatja több ezer — példányban, hogy azt ne csak a lelkész, jegyző és tanító urak, vagy legfőlebb még a bírák és tanácsosok a „Vasárnapi Ujság“ hasábjairól olvashassák vagy pénzen venniök kelljen; — most az egyszer ingyen adjuk szövegünket mind azoknak, kik olvasni szeretnek. — Olvassák a faluk vénei és ifjai, és adják át utódjaiknak is; olvassák és fontolják meg jól, mennyi régiséget törtek el, és hánytak eddig szét minden haszon nélkül; mennyit lehetett volna nagy áldozat nélkül, egy kis türelemmel és figyelemmel a m. nemzeti muzeum, vagy egyéb főiskolai gyűjtemények számára megmenteni!

Ennek jövőben nem szabad így történnie! Nemcsak a dicső harci emlékek dicsőítik őseinket, de azoknak bármily maradványa is : legyen az épület vagy eszköz, edény vagy egyéb készlet, az anyagnak tekintetbe vétele nélkül, becses és megőrzendő,

---

*) Ezen cím alatt hozzuk mindazt, mi honi archaeológiánk emelésére czéloz, és közvetlenül vagy közvetve tudomásunkra jön, kérvén a műrégészet barátit, hogy ezen érdekes rovatot minél tartalombudabb jelentésekkel gazdagítani sziveskedjenek.

mert műveltségük fokáról, polgári és harci viszonyaikról, nemzeti létünkéről és haladásunkról adhat felvilágosítást.

A kegyeletet a régiségek iránt senkire sem lehet ráparancsolni, ezt senki sem képes ellenőrizni. Az magában az emberi kebelben fejlődik ki, czélszerű oktatás és nevelés mellett. Csak mondani kell népünknek és pedig minél gyakrabban, hogy a földdel borított régi pénz, az egyszerű kőeszköz, a régi cserép hamvával és csontjaival, érdekes a tudományos ember előtt; hogy annak az akademia, a muzeum hasznát veheti, és megvagyok győződve, hogy azokat eldobni, ezeket összetörni népeink többé nem fogják!

A legrégebb mûdarabok a *kinagyolt, éles kovakövek*, ilyenek még nálunk nem igen fordultak elő, mert a nép keveset figyelt rájuk, és ha kerültek is kezébe — elhányta. Pedig szükséges, hogy feltűnjenek; mert kivájott, kagylós törése, és rendetlen éle is tanúsodik arról, hogy az emberek műve, és első, legdurvább eszköze.

Gyakran fordulnak elő, főleg a magasabb partok alatt *szenes rétegek*; ezekben cseréptöredékeket, állat csontokat, békateknőket, *szarvas szarvból készült, átfúrt szerszámokat* találunk. Ezek a régi emberek tanyái, étkező helyei valának, melyekből egyedül a *konyhahulladékok* maradtak fel számunkra. Ezeknek, a hol léteznek, helyüket és viszonyaikat kellene az Arch. Bizottságnak, a hulladékokból álló mutatványokkal együtt beküldeni.

Árkokban, vizmosásokban és szanaszét a földeken is találnak gyakran földműveseink csiszolt, néha *végükön vagy közepükön átfúrt kőbaltákat, csákányokat, vésüket*. Lehetetlen, hogy sajátos fekete, sötét vagy világos zöld színük vagy pöttegetett voltuk miatt, simaságuk és kiköszörült élük által föl ne tűnjenek. Becses maradványok ezek a rég múlt évezredekéből. A nép ezeket *linczos* vagy lapos *mennykő*-nek hívja; a falusi bábák és banyák az embereknél torok bajokban, a melly megkeményedésénél, és a teheneknél ha véres, vagy kevés tejet adnak, babonából kuruzslásra használják. — Nincsen falu vagy major, melyben néhány ily szerszámot nem tudnék találni. De keresni kell tudni. Igen nagy becsben tartják ezeket a *népet ámtó kuruzsló asszonyok*, és nem szívesen adják oda, a mivel a hiszékeny népet ámtgatják. Mit mondanának azonban embereink, ha valaki ezer év múlva kaszaköinkkel csodát mívelne, köszörűkövével torokbajt gyógyítana, malomkövének érintése által a marha tejét meg akarná indítani, vagy véres lététől megmenteni?!

Félre ilyen mesékkel; az összerszámok csak a muzeumokba valók. Ott van a nemzeti muzeumban egész gyűjtemény ilyesféle kőbaltákból, vésűkből sat; *pedig ha ezeket valóban lehetne gyógyításra használni, a fővárosi orvosok sem hagynák ám ottan h jában heverni, és bámultatni*, hanem szép pénzt szerezhetnének minél gyakrabbi használtatásuk által.

A szántók, árkolók, irtók sokszor bukkannak cserép-edényekre; beleakad a szántóvas, megérinti az ásó vagy kapa. A szemfüles jó érzelmű gazda nem áll ám ilyenkor az akadálynak, hogy azt nehéz szerszámával széttörje és megsemmisítse; hanem ügyesen kikémlélvén az edény területét, lassan és vigyázva ássa ki a földből. *De azért nem lehet azt rögtön a földből ki is emelni és mindjárt haza vinni*. Ilyen edények többnyire ezer és ezer év óta a földben állanak; hányszor áztak át, főleg mióta talán a föld róluk letakartatott. — Ha egyszeriben fölveszed barátom, többnyire leszakad a fekeke, a benne levő hamu, csontok és föld súlya miatt; azért ott kell hagyni egy-két óráig a levegőn, de ne a verőfényes napon, mely szétrepesztgeti, hogy lassan száradjon, deszkát alája tolni és úgy haza vinni.

Legjobb lenne, ha belsejéhez senki sem nyulna, hogy elrendezését, tartalmát és a benne levő tárgyak sorát hitelesen lehessen leírni. Ezt természetesen a lelkész és jegyző urak tehetnék; — de a gazda ritkán bízik az úrfélében. Hát ha mégis kincs rejlik a fazékban? — Állj tehát melléje kedves atyámfia! győződjél meg arról, a mi a csuporban vagy vederben van, csak össze ne zúzd, mert avval semmit sem nyersz! a tudománynak pedig nagy kárt teszesz, és megfosztod magadat azon örömtől, hogy nevedet mint értelmes

honfiét említsék és a haza jobbjai önmegtadásodért neked hálát mondjanak! Ha pedig egészen épen nem lehet a földből az edényeket kivenni, vagy ha már összezúzva találtak, akkor a töredékek, főleg ha czifrázatokkal bírnak, szintén megtartandók.

Hányszor akadtál kedves földim embercsontokra és koponyákra? Összevissza hánytad és nagyobb figyelemre nem is méltattad. Pedig Európa mívelt nemzetei nagy kegyelettel ássák fel az évezredek temetőhelyeket. Ott többnyire pusztá földben fekszenek a hullák. A *kegyeleti ajándékok, a szeretetnek jelei*, melyek mellettük találhatók, egyes bög-rékből, a férfiak fegyvereiből, kedves poharaikból, fésűikből, késeikből, sat. állanak; a *nőknél* a nyak és kéz körül a sokszínű *ívvegyöngyök* hevernek, ezeknél egyéb melléklet ritkán találnak. A helyett, hogy csak kíváncsiságból is figyelni ezen szokatlan dolgokra, kapáddal, ásóddal szét hánysz mindent, összetörsz mindent, csak a gyöngyöket és réz darabokat szeded fel, azokat a gyermekeknek adod játszani, ezeket a szatócsnak viszed egy-két krajczárért, egy ital lélek- és egészségvesztőért! Pedig milyen szolgálatot tehetél volna a tudománynak, ha feljelentetted a dolgot papodnak, tanítódnak, jegyződnek, ki azt szívesen leírta volna, hogy az Akademiának e jelentését felküldje!

Minden réz darab alatt *aranyt* sejdítesz, *pedig az arany azért arany, azért oly nagy becsű, hogy ezer és ezer évekig a földben hevervén, változatlanul fényét és színét megtartja és meg nem rozsdásodik.* — A minek zöld vagy vörös rozsdája van, az már nem *nemes ércz*; de azért ez is vesztí becsét, ha vakarod, csiszolod, eczetben áztatod; mert így a réz a zöld-az ugynevezett *nemes rozsdáját* elvesztí, és kisebb értékűvé lesz.

- • Járatlansága miatt a nép legtöbbször maga csalja magát vagy rendszeren az esze-
sebb zsidóktól csalattatik. Akármily értékű dolgot találnak gazdáink vagy napszámo-
saik, legjobb lenne, ha bizalommal lelkészeikhez, tanítóikhoz folyamodnának, kikben
annyi lelkiismeretességet, annyi becsületérzést teszünk fel, hogy a dolgot az akadémiai
régészeti bizottságnak vagy a nemzeti muzeumnak följelentsék, és a talált régiségnek vagy
kincsnek valódi becsét és árát megtudják és legalább akkor is, ha megvenni nem lehetne,
a birtokost a csalástól megóvnák.

Így a tárgyakat le lehetne rajzolni, leírni, ismertetni; a találó pedig mindig jobban járna, mintha a legelső házalónak átengedi.

A későbbi római korból való pénzek, sőt a téglák, melyeken betűk vannak és írással ellátott kövek is nagy érdekűek. Az ilyeneket addig el kellene tenni, míg valami értelmes ember meg nem vizsgálta és a templom vagy iskolaház falába berakni. Ide tartoznak az anyag- és üveg edények sat.

Egyáltalán semmit, a mi mostani szerszámainktól, edényeinktől formára, nagyságra nézve eltér, el nem kell dobni, vagy összeszúzni, hanem értelmesebbeknek vagy egyenesen az akadémiai régészeti bizottmánynak tudtára adni. Így nem csak a mi nemzeti tudományunk fog gyarapodni, hanem a külföld is ebbeli működésünket fogja és kell is, hogy méltányolja. *És az érdek, hogy ezek így történnek, nem lesz egyedül a tudós bűváré, hanem az összes nemzeté, az első tudóstól a legutolsó földművelőig.* Úgy van ez a külföldön is. A gazda, a ki valamit telkén talál, büszke: hogy nevét a világ ismerni fogja, büszke arra, hogy nemzetének szemessége által szolgálatot tesz; — ő többé ilyen találmányhoz nem nyúl, hanem némi féltékenységgel, hogy más ezen érdemtől meg ne fossza, följelenti a szakférfiaknak, és a nemzet leletjét, ha arra való, megvásárolja. Lesz-e ez minálunk is így? *Én bízom a magyar földnép jó tapintatában és nemzeti büszkeségében.* Akármennyire nevetnek és csóválják fejüket, kik azt a derék, jóra való népet, úgy mint én, nem ismerik, hogy hiába írok, és szállalok fel, hogy népünk erre még nem érett, és vadabb és durvább, miptsem hogyilyent lehetne reá bízni, **én bízom**: — mert sokat fordultam meg a nép között;

gazdáink mindig szívesen fogadtak, sajnálatukat jelentvén, hogy eddig e tárgyakról nem voltak kellően felvilágosítva, és hogy találmányainknak becsét épen nem ismerték.

Rajtatok áll, kedves Barátim, hogy szégyent ne valljak! mutassuk meg kezét fogva Európának, hogy a magyar nem csak jó katona, hanem a tudományt és művészetet is tudja méltányolni; mint ezt a valóban legigazságosabb; legdicsőbb, legtudósabb királyunkról a legkisebb gyermek is tanulja; — és ha a nemzet első intézete hozzátok szól, hogy annak van oka, miért szólal fel, és hogy annak szavába nem csak lehet, hanem kell is bízni minden becsületes hazafinak, azt elöttetek bővebben tárgyalnom bizonyosan felesleges.

Mi tehát részünkről megtettünk mindent, hogy benneteket figyelmeztessünk; rajtatok a sor, hogy a mit a véletlen elöttetek feltár, a mit talán a szerencse kezetekbe szolgáltat, velünk bizalmasan ismertessétek meg, bizonyosak lehettek, hogy a lelt kincseknek vagy szerszámoknak illő, becsületes árát is fogjuk kívánságtokra kezeitekbe szolgáltatni. — Pest, 1866. jún. 15-én.

2.) Azon egykedvűségnek, melylyel a jobb műveket is agyon hallgatjuk, ha t. i. komolyabb tárgygyal foglalkoznak, kifolyása az, hogy **Storno Ferencz** sopronyi hazánkfia illusztrált **Csobáncz**áról a Sürgönyben megjelent kis notizen kívül a magyar irodalomban egy árva betű sem jelent meg, pedig azt hisszük, hogy ezen illusztrációk oly jelesek, és maguk nemében oly feltűnők, hogy a birodalom akármely más irodalmában kitűnő fogadtatásban részesültek volna.

Storno egyszerű polgár, igénytelen művész, párt- és pajtásági protectio nélkül, kit a külföld jobban ismer mint mi, kiről a bir. főváros tekintélyei kimondák, hogy ő a stilszerű rajzolás mestere. Örömmel láttam rajzait külhoni tárlatokban, és büszke voltam méltánylásukat hallani olyanoktól, kik nem tudták, hogy ezek által nemzetünket tisztelik.

A nagy folióban jelent diszní 10 lapból áll. Az első szürkés keretben hozza *Csobáncz* költeménynek két első szakaszát. Középen a költő a mesélő öreggel kandalló mellett, fölöttük Kisfaludy Sándor szőlőházacsakája. A strophákat tartalmazó papirlapok alatt jobbról a szigligeti, balról a csobánczi, várak romjai. A keretben stilszerű tornyocskák alatt jobbról Sz. László, balról Sz. Rozália; felül az ország- és a költeményben előforduló családok czimerei, alul két fiu a Balatonról látható várak és hegyek képét göngyeltetik ki. — A 2-dik lap gr. Pejacsevich Nándorné ő méltóságának ajánlja e képsorozatot; a harmadikon *Csobáncz* költemény, 4-diken a képek magyar és német magyarázata foglaltatik. A 6 következő képnek mindegyikének közepén egy fő jelenet foglaltatik, oldalt a nagyváltozatosságú keretekben a középső képen két főszereplő, góth toronykák alatt, a keret felső és alsó részét pedig a főképhez tartozó mellék, magyarázó, rajzok foglalják.

Az egész mű egyöntetű, tanubizonyosságot tesz *Storno* urnak hazafias gondolkozásáról, és a góth *stil*- és a középkori *meztan*ban való kitűnő jártasságáról.

Valóban nem nagy dicséret reánk nézve, hogy ezen jeles műnek csak egy darabig juthatott egy kis hely egyik könyvkereskedői kirakatban, a honnan csakhamar ismét eltűnt, s hogy míg más, valóban silány, de a rosz izlésnek is hódoló mázolások közkézre kerülhetnek, ezen szép képcyclus, mely már tárgyánál és költőjénél fogva közfigyelemre számíthatott, és akármely teremnek valódi diszeül, minden salonnak mint album, kedves kiegészítéseül szolgálhatna — eddig irodalmunkban legkisebb figyelemre sem méltatott!

Igy bizony *Storno* úr muzsája lankadni fog, — és a mit vártunk, hogy több jeles költeményeink illusztrációját tőle élvezhetendjük, ilyformán csak a pium desideriumok sorába fog tartozni.

3.) *Haan Lajos* b. csabai ev. lelkész urtól ezen örvendetes tudósítást vetten: ... Bemutatom magamat mint szenvedélyes gyűjtőt. Csabán hiveim közt már meglehetősen elterjesztettem azt, hogy ha valamit, mit nem ismernek találtak, el ne rontsák, el ne hajígálják, hanem hozzák hozzám. Ennek következtében már több régi edények, sok római és egyéb érem birtokába jöttem. — Mindezeket azon szándékkal gyűjtöm, hogy a békés-csabai gymnasium javára *békésmegyei* muzeumot alakítsak egyedül *békés megyei* tárgyakból. Ezen czélből fel akarom szólítani a békés megyei gazdasági társulatot, hogy keblében *régészeti* szakosztályt állítson, melynek feladata lenne a népet ezen érdekek megnyerni, a hol valamit találnak a *megyei muzeum* részére megvásárolni, a régi emlékekre ügyelni, hogy el ne pusztuljanak.

Ezen helyes és gyakorlati eszmét baráti kézszerítással fogadjuk, ismervén tervező urat, nem hiszszük, hogy ezen jó szándék csak szándék maradjon, ismervén B. Csaba városa lelkes előljáróságát, reméljük, hogy ezen eszmét kellőleg pártolni fogja — csak egytől tartunk: nehogy az alakult muzeum gondatlanság, egykedvűség miatt idővel feledésbe jöjjön, tárgyai végre a lom közé kerüljenek. Azért tanítani kell ennek becsülésére az ifjúságot, érdeket gerjeszteni az értelmiségnél — és ha mi mutatni való lesz — a tárgyakat, adaudó alkalommal p. o. vásárok idején, bucsukor sat. a köznép számára kitárni. Ő a muzeumok leglelkesebb pártolója, legtöbb alkalma van azt leleteivel szaporítani. A nyilvánossá lett gyűjtemény többé el nem veszhethet, a gondatlanság áldozatává nem lehet. A győri gymnasialis muzeumnak alapja nincs, *de a nyilvánosság által egész jövőjét biztosította*, míg ugyanott egy sokkal becsesb gyűjtemény, mely szintén a közönségnek volt szánva — nyom nélkül eltűnt!

Még egyszer: *Haan Lajos* urat e téren örömmel üdvözlöm, adjon az Isten minden megyének egy ily buzgó régészt, és a külföld is meg fog előttünk hajolni.

4.) *Bergh Károly* jeles készütséggű építésztől, ki jelenleg Kanisán működik, volt szerencsénk néhány rajzot látni, melyek e tekintetben való haladásunknak minden elismerésre érdemes példányai. E rajzok idősb *Kubinyi Ferencz* úr meghagyásából készülének, és *Nógrád* megye néhány várának alaprajzait és távlati képeit foglalják.

Posony és Trencsén megyén kívül alig van a hazában megye, melyben annyi váromladék találtatnék mint *Nógrád*ban. Ezen megyének eféle régiségeit kívánta tehát *Kubinyi* ur ügyes rajzoló által megörökíttetni; szándékát Rómerrel közölvén, ez *Bergh Károly* úr szalamegyei felvételeit mutatá elé, s így meggyőződván arról, hogy ügyesebbre e munkát nem bízhatja Rómer társaságában, ki a a szöveg írására vállalkozott, indultak az 1862-ki szünnapok alatt *Nógrád*ba, hol mintegy 14 napig mulatva, nemcsak védelmi, hanem egyházi építményekre és szerekre fordíták figyelmüket. Ezen utazás eredményének egy része készen áll, és a salgói, gácsi 3 lap., kékkői, hollókői, divényi 2 lap, füleki, somoskői várak alaprajzait, melyeket *Bergh Rómer* segítségével, oly pontossággal készített, milyen-nel eddig aligha ily nehéz és veszedelmes munka készült hazánkban, elvégezvén; a füleki, hollókői, kékkői távnézeti képeit is elkészíté, a hátralevő somoskői 2 lap, salgói, divényi, gácsi távnézeteket februárig be fogja küldeni.

Az egész haza tudja mennyit költ *Kubinyi Ferencz* úr ilyen vállalatokra, és így köszönetet kell neki szavaznunk azért, hogy archaeologiai korszerű felvételeit ilyen szép *várcyclussal* gazdagítá. Bár a szándékozott díszmű, mely alkalmilag más megyékre is terjeszkednék, mielőbb megjelenhetnék, és főnemeseink asztalait díszíthetné.

5.) Örvendetes jelenségnek vesszük azt is, hogy a legközelebb elmúlt hóban, a pesti n. muzeumnak a főlépcső alatti helyiségei két felablakot nyervén, világosabbakká tétettek, és az ott több évtized óta használat nélkül hevert római műemlékek is czélszerűen

felállítottak. Reméljük, hogy ezen mintegy 400 darabból álló, bármely más muzeumnak is diszére szolgáló, gyűjtemény közhasznúvá fog tétetni, és ez által nem csak a fővárosi, hanem a vidékről bejövő látogatók is az eddig kevés figyelemre méltatott római régiségeket készek lesznek ezen gyűjtemény számára megóvni.

6.) Követésre méltónak tartjuk a közéletben, hogy midőn t. i. a *Margit-sziget* nyilvános mulatóhelylyé átváltoztandó, a főhercegi jószág igazgatóság arról gondoskodott a szerződésben, miszerint a szent és dicső emlékü szigeten létező műemlékeket semmiképen rombolni nem szabad, és hogy minden régészeti tárgy, mely a földmunkák közt találtatnék a m. n. muzeum birtokába jusson.

7.) *Schulek Frigyes* építész úr, jelenleg a *regensburgi* világhírű dom építészeti irodájában van elfoglalva; reméljük, hogy alkalma leendő tanulmányát itthon is érvényesíthetni.

8.) Méltóságos *Várady József* udvari Tanácsos úrtól, ki *Pátyon* és vidékén évek óta csüggedetlen buzgalommal és szakértéssel gyűjt, vettünk régészeti gyűjteményének egyik része avatott leírását, melyet legközelebbi füzetünk egyikében az olvasó közönséggel közölni fogunk.

9.) A régészet iránti kedv és buzgalom az ifjúság közt is kezd terjedni. Ennek igen jeles példájául szolgál *Horvát Antal* pécsi VIII-ik gym. osztálybeli urfi levele és küldeménye, melyet a m. n. muzeum igazgatóságához menesztett, s melyben *Irma* hugát is mint gyűjtőt bemutatja. A levélből az tűnik ki, hogy Horvát úr, kinek már is figyelemre méltó régészeti és őslénytani gyűjteményei vannak, a régészet alapelveit jól felfogta, és kecsaget azon reménnyel, hogy tudományunkat tovább is kegyelni, és előmozdítani fogja.

10.) *Schulcz Ferencz* pécsi születésű építész, kit a bécsi főegyház cs. építőmestere nem csak legügyesebb tanítványának vall, hanem kitűnő barátságára is méltat, Német- és Olaszhoz, főképen *régészeti műemléket* vizsgálván, jelenleg Spanyolhonban mulat és leveleiben nem győzi ezen ország nagyszerű építményeit magasztalni, részleteiket felmérni és rajzolni.

Adja a jó ég, hogy hazatérve a haza olyan állapotban legyen, miszerint tudományát és tapasztalatait kellőleg igénybe vehesse, nehogy úgy mint más jeles tehetségű fiatalabb építészeink kaszárnyszerű lakházakkal vesződni, és külföldön szerzett szép készütségüknek egyedül emlékével kénytelenítettessenek megelégedni.

11.) B. *Graffenried* Manó úr, ki nyáron át Budán lakik, többnyire pedig hazánkat régészeti szempontból minden irányban vizsgálván, eddig fő figyelmét római feliratokra, és barbarkori eszközökre fordítá, hogy azokat a bécsi tud. Akademia munkálatiban megjelenő „Fundehronik“jában közölje, legujabban több római műemléket mentett a romlás-tól és azokat saját költségén a m. nemzeti muzeumba vitette.

12.) *Lippert József* hazánkfia, a posonyi templomnak stilszerűleg javítója, és régi fényes állapotába visszahelyezője, a bécsi sz. Erzsébettől címzett templomot a kormány teljes megelégedésére szerelte fel, és pedig mint hitelesen tudjuk a mások által e célra követelt 76,140 ft helyett 50,000 ftért.

A kik e tekintetben akármily restauratiókat szándékoznak eszközölni, azoknak említett hazánkfiát bátran ajánlhatjuk mint olyant, ki saját nevelésü bécsi művészekkel rendelkezvén, azok számára maga e rajzokat készíti, és gondos kivitelükről kezeskedik.

13.) Hogy honunk terén működő közlekedési vállalatok mennyire segítik elő archaeologiai munkálkodásunkat, abból tűnik ki, hogy a Dunagőzhajózási és állam-vasuti társulat a bizottmányi előadót, a déli és tiszai vaspálya pedig az előadón kívül Henszlmann b. tagot is *első helyre szóló* ingyen jegyekkel látja el egész évre, úgy hogy ezen nagylelkü kiüntetés egyik főoka annak, hogy archaeologiai kirándulásaik a bizottmány érdekében gyakrabban eszközölhetők. Ezt hálás érzettel köztudomásra hozni kedves kötelességünknek ismerjük.

14.) A „*Műrégészeti kalauz*“ból eddig mintegy 500 példány adatott el. Legtöbb érde-
me van ebben a *N. M. magyar királyi Helytartó-Tanácsnak*, minthogy e munkát minden hatóságnak e célra kibocsájtott körlevél által ajánlani kegyeskedett; és *Ebenhüch Ferencz* győr-egyházmegyei koronczói esperes urnak, ki ritka buzgalommal, és feláldozással munkálkodási körében maga 60 példánynak elkelését tudta kieszközölni. Legyen szabad reméllenünk, hogy az elsőnek elfogytával a második bővített kiadás is fog olvasó közönségünk által sürgettetni.
